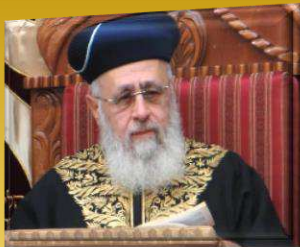

השבועי

השבועי

שיעורו השבועי של מרן הראשון לציון הרב הראשי לישראל אב"ד בביה"ד העליון
הגאון הגדול רבינו יצחק יוסף שליט"א נשיא מועצת הרבנות הראשית לישראל

השיעור נמסר במוצאי שבת קודש חול המועד פסח
תשע"ט בבית כנסת "היודים" ירושלים

נערך ע"י: הר"ה"ג רבי יצחק לוי שליט"א רב העיר נשר
וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

הלכות ספירת העומר

קדושת הכותל ואיסור הכניסה להר הבית. ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן.
כללי הפסיקה של השלחן ערוך. זמן פלג המנחה. מנהגי הספרדים והאשכנזים

את שמו - והעלה הצעה: מה זאת אומרת, יש רבנים שלנו שמתירים להיכנס, תחליטו בבקשה להוריד את השלט ולעשות שלט חדש, ויכתבו שם שיש אוסרים להיכנס להר הבית ויש מתירים, 'והלכה כיש בתרא'... אחר כך היה איתו ויכוח נוקב. ישב לידי הרב לאו ואמרת לו, חבל על הויכוח, אין בכלל על מה לדון, בא נעשה הצבעה! ויצאו שנים מחברי המועצה שהיו בעד להוריד את השלט, וכל השאר - שנים עשר חברי המועצת - היו נגד, וב"ה השלט קיים עד היום. אם הבג"ץ ישמעו אותי, אולי יורידו את השלט... אבל צריך לעמוד על המשמר כמה שאפשר.

"ילקוט יוסף" דיני הכותל

א. חזק וברוך לרב המקדים הרב שמואל רבינוביץ' רב הכותל והמקומות הקדושים, ואני מחזק את ידיו לשמור על קדושת הכותל. בימים האחרונים הוצאנו חוברת "ילקוט יוסף" על הלכות הכותל המערבי, והסעיף הראשון שכתבנו, שקדושת הכותל שייכת בכל הכותל המערבי כולל החלק הדרומי, למרות שלא מתפללים בחלק הזה, אבל הוא המשך של הכותל שהשכינה לא זה משם, ויש לשמור על קדושתו.

גדולי הדור אסרו בתוקף

ד. עם כל הכבוד לאותם המעטים שמתירים להיכנס, אבל כל גדולי הדורות שלנו אסרו את הכניסה להר הבית בתכלית האיסור, כל הרבנים הראשיים לדורותיהם, החל מהרב אברהם יצחק הכהן קוק וכן בנו הרב צבי יהודה הכהן קוק שאסרו בכל תוקף, וגם כל הראשונים לציון לדורותיהם אסרו את הכניסה להר הבית, החל מהרב יעקב מאיר, הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, ומרן זצ"ל. וכן עוד מגדולי הדור הרב משה פיינשטיין, הרב יחזקאל אברמסקי, הרב שלמה זלמן אוירבך, הרב אלישיב, הסטייפלר, הרב שך, ראשי ישיבת פונוביז', כולם אסרו בתוקף לעלות להר הבית וכתבו על כך בצורה חריפה ביותר. מי יכול להגיע לגדולתם של כל גדולי עולם שהזכרנו? אלה שמתירים אולי הם מוסרים שיעור באיזו ישיבה, אבל מאיפה יש להם את העוז לחלוק על כל גדולי הדור?! צריכים קצת ענווה והתבטלות לגדולי הדור! מה יגידו לפני בית דין של מעלה? נורא ואיום!

עומדים בפרץ

ב. לצערנו הרב, כמה הרפורמים גרמו להתבוללות אצל רבבות מעם ישראל, הם מתחננים עם גויות, ועורכים את החופה בכנסיה עם רבאי רפורמי וכומר, ה' ירחם. ההשפעה שלהם בעיקר בחו"ל, בארץ ברוך ה' אין להם אחיזה כל כך, הם כמו המשך של ההשכלה שהתחילה לפני כמאתים וחמישים שנה, ועכשיו הם רוצים לנעוץ את צפרניהם כאן בכותל המערבי. וכי באמת פתאום הם רוצים להתפלל?! יש להם דת בכלל?! אלא שהם רוצים הכרה שנכיר בהם, ואנחנו עומדים בפרץ לא לתת להם שום הכרה.

הר הבית

ג. עוד דבר, בהר הבית תלוי שלט מאז מלחמת ששת הימים, שהרבנות הראשית לישראל אוסרת להיכנס להר הבית, מפני שזה מקום שיש בו קדושה. בזמנו הרב אלישיב ביקש שיעמוד יהודי תלמיד חכם ויזהיר לא להכנס לשם, אנחנו טמאי מתים ולא בקיאים בדיוק בגבולות של הר הבית ויש בזה איסור כרת. אני לא יודע אם זה קיים היום, אבל השלט קיים. לפני כמה זמן ישבו בישיבת מועצת הרבנות הראשית לישראל ודנו בענין זה, קם אחד מחברי המועצה - מפני כבודו לא אזכיר

ואשמם בראשיכם

ה. פעם נפגשתי עם אחד שמפרסם שמותר לעלות להר הבית, והוא התירם כנגדי שהוא נכנס להר הבית. אמרתי לו: איך אתה לוקח על הכתפיים כזאת אחריות?! באים אנשים מסורתיים עם כיפה שנכנסים להר הבית, רואים אותם

² גם הם התייחסו לאיזה טענה ציונית, שצריך להיכנס להר הבית כדי להראות ריבונות ושליטה על המקום, אבל הם דחו את הטענה הזו, כי מה שייך להראות ריבונות בשעה שהנכנס לשם עובר בכרת?! אוי ואבוי.

¹ בדרך כלל משתדלים להגיע להחלטות בהסכמת כל חברי מועצת הרבנות, אבל כשיש ויכוח עושים הצבעה.

מדברי רבינו ישעיה מטראני (בספר המכריע ס"ס כט), שכתב שמצוה למנות שבועות, אף על פי שספירת העומר היא זכר למקדש.

להלכה

ט. להלכה אנחנו תופסים שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן, וכך היא דעת מרן השלחן ערוך (סימן תפט סעיף ב, ד, י) כרוב הראשונים. לכן מרן זצ"ל כבר לפני חמישים ושישים שנה היה מזהיר שלא לומר "בלשם יחוד" של ספירת העומר: הריני בא לקיים מצות "עשה" של ספירת העומר, כי סתם מצות עשה הכוונה למצוה מדאורייתא⁴, והלא להלכה ספירת העומר בזמן הזה היא מדרבנן, לפיכך לא ישקר לומר מצות עשה, "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני" (תהלים קא, ז. וע' חגיגה יד:). ועוד שאם יאמר כך, יש חשש שעובר על איסור "בל תוסיף". וכל שכן אם אומר לקיים "מצות עשה מהתורה", שעובר על איסור בל תוסיף, וכן כתב הגאון רבי שלמה זלמן אורבך (ע' הלימות שלמה פ"א סעיף ב, ובהערות), וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות ממרים הלכה ט) שעוף בחלב הוא אסור מדרבנן, ומי שיאמר שזהו איסור תורה, הוא עובר על "בל תוסיף".

דעת חכם בן ציון

י. הגאון רבי בן ציון אבא שאול בספרו אור לציון (ח"ג פט"ז אות ב) וכן במאמר שהובא בשמו בחוברת מזוהר (ניסן תשנ"ט) לפני כשלושים שנה, חלק על מרן זצ"ל⁵, וסבר שלא ברור מדברי השלחן ערוך שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן. אני לא יודע איך הוא בעצמו נהג, אבל הוא הגין על הציבור שהתפללו אז בסידורים "לוגאסי" "מנצור" וכדומה, שכתוב שם לומר "מצות עשה". כשהוצאנו לאור את סידור חזון עובדיה⁶ בשנת תשמ"ז, כמדומה שהיינו הראשונים שהחזירו עטרה ליושנה בכמה נוסחאות⁷, ובין היתר לומר "מצות ספירת העומר" ולא "מצות עשה".

כללי הפסיקה

יא. אחד הנימוקים ששמענו בשם חכם בן ציון שאמר בעל פה, שברך כלל השלחן ערוך תופס כמו הרמב"ם⁸, וכמו שכתב הבית יוסף בהקדמתו, שהוא רגיל לפסוק על פי שנים מתוך שלושה עמודי הוראה - הרי"ף הרמב"ם והרא"ש - כעין בית דין, ואם הרי"ף והרא"ש בדעה אחת נגד הרמב"ם, מרן פוסק כדעת שני עמודי ההוראה, אבל בדרך כלל הרמב"ם פוסק כדעת הרי"ף שהחזיק אותו כרבו למרות שלא ראה אותו אבל למד בספריו, ולכן הלכה כמותם מפני שהם שני עמודי הוראה. ובאופן שהרמב"ם נגד הרא"ש או הרי"ף, דעת חכם בן ציון שלעולם הלכה כהרמב"ם שהיה מרא דאתרא. ולגבי ספירת העומר להרמב"ם ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, לדעת הרא"ש מדרבנן, אך דעת הרי"ף לא ברורה, ולכן יש להניח שדעת מרן כדעת הרמב"ם שספירת העומר בזמן הזה היא מדאורייתא. אולם הכלל של חכם בן ציון - אחר המחילה - אינו נכון, וכפי שיבואר.

הרב מבריסק

יב. הרב מבריסק (בשו"ת בית הלוי ח"א סימן לט) כתב בדעת הרי"ף שמצות ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, מפני שהרי"ף כתב (סוף פסחים) למנות גם ימים וגם שבועות. אבל תמוה איך לא ראה מה שכתב הראשונים שהזכרנו, שלעולם כולם

אנשים רחוקים ותיירים, ואומרים: אם דתיים נכנסים כנראה שמותר. אולי הדתיים האלו טובלים במקוה לפני שנכנסים, וטובלים גם את הבגדים... ואולי גם נכנסים רק להתחלה של המקום, אבל אותם התיירים לא טובלים, וגם לא יודעים עד איזה מקום מותר להיכנס, ונכנסים לפני ולפנים. לצערנו אותו החוג שמתירים להיכנס, מכניסים לשם כלה עם שושבינים וילדים וילדות, וצלם וצלמת, וחמתה 'וחמתה בערה בה'... וכל המשפחה. אנחנו באים לכותל לברכת כהנים, ולצערנו הרב אני רואה מלמעלה מאות יהודים שלנו שנכנסים להר הבית, כולם יהודים שלנו, וכל אותם שמתירים להיכנס לשם הם מכשילים את הרבים, איך 'התירו פרושים דבר זה' ולקחו על עצמם כזו אחריות של איסור כרת?! אותם המתים מעט "רבנים" אשמים בזה.

הוכח תוכיח

1. כשאתם הולכים לכותל בחג ועוברים במקום שנכנסים לשביל המוביל להר הבית, תזהירו את האנשים שנכנסים שזה איסור כרת. אפילו לעבור בהליקופטר מעל הר הבית אסור, וכמו שהעלה בשו"ת יביע אומר ח"ה (הי"ד סימן כו אות ט). ויש אומרים שגם מזל"ט - מטוס זעיר ללא טייס - אסור להטיס מעל הר הבית, כי הוא ממתכת ומקבל טומאה, אבל באופן רגלי ודאי שצריך להזהר שלא להיכנס לשם. לכן צריך להזהיר על כך בצורה חריפה ביותר, כמו שמרן זצ"ל הזהיר על כך, ונזכה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונזכה כולנו לעלות להר הבית בקדושה ובטהרה.

ספירת העומר בזמן הזה

2. כעת נאמר כמה דברים מדיני ספירת העומר. בגמרא מסכת מנחות (סו.) נחלקו האמוראים כיצד סופרים בזמן הזה, אביי אמר מצוה למנות ימים ושבועות⁹, וכן נהגו רבנן דבי רב אשי, ואמימר מנה ימים בלבד, בלא שבועות, אמר זכר למקדש הוא. לפי פשוטות הסוגיא - וכמבואר בדברי רש"י ותוספות - מחלוקתם האם ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא או מדרבנן, לאביי ורבנן דבי רב אשי, אף על פי שהיום אין בית המקדש קיים, ואי אפשר לקיים את מצות קרבן מנחת העומר, מכל מקום הספירה עצמה מדאורייתא ואינה תלויה בזמן בית המקדש, ולכן סופרים גם ימים וגם שבועות, אך לאמימר הספירה תלויה במצות קרבן העומר, וכיום שאין בית המקדש קיים ואין העומר נוהג, גם ספירת העומר אינה מהתורה אלא מדרבנן, ולכן די לספור ימים.

שיטות הפוסקים

ה. לדעת רבים מהפוסקים ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, וכן דעת הרמב"ם (פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הכ"ד) שיש לספור ימים ושבועות כי ספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, וכן כתב האור זרוע (ס' שכט) והראב"ה (ס' תקכו), ועוד ראשונים, כשיטת אביי ורבנן דבי רב אשי, ודלא כאמימר. ונראה טעמם משום שיחיד ורבים הלכה כרבים, "אחרי רבים להטות". לעומתם דעת התוספות (במנחות שם) והרא"ש (סוף פסחים), שספירת העומר בזמן הזה דרבנן, וכן דעת הרשב"א (בתשובה ס' קכו), הרי"ף (סוף פסחים), רבינו ירוחם (נתיב הח"ד דמ"ד ע"ג), והנימוקי יוסף (סוף פסחים). ויש להבין מה יענו על הטענה, שלדעת רוב האמוראים מצוה למנות גם ימים וגם שבועות, מפני שספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא. אלא שהם יפרשו כמו שכתב הכסף משנה (פרק ז מהלכות תמידין ומוספין הלכה כד) שאביי ורב אשי גם כן סוברים שהוא זכר למקדש, ואף על פי כן לדעתם מצוה למנות אף שבועות, כמו שהיה במקדש ללא שינוי. וכן משמע

⁶ מעניין שכשיצא הסידור חזון עובדיה, חכם בן ציון לא רצה שהסידור יכנס לשיבת פורת יוסף, כי הוא משנה מנהגים, "מכניע זדים", "ועל זקניהם", "צדקה" ורחמים, ועוד, אבל לבסוף התלמידים הכניסו לשם את הסידור, ועד היום יש שם את הסידורים שלנו.

⁷ תיקנו שם כמה נוסחאות, כגון "מכניע זדים" ולא "מכניע מינים", וכדומה, ולאחר מכן הרבה ולא ומכניע מינים. ואמנם יש מתעקשים לומר ומכניע מינים, כי החיד"א (בקשר גדול סימן טוב אות ז) כתב לומר ומכניע מינים, אבל אנו אומרים שאילו החיד"א היה רואה את כל הראיות מדברי הירושלמי והמדרשים ועוד, היה חוזר בו.

⁸ וכמו שכתב הכנה"ג (בשיירי או"ח סימן תצה סק"ה) שלשון השלחן ערוך מועתקת מלשון הרמב"ם, שהרי הרמב"ם היה מרא דאתרא בארץ ישראל, כמו שכתב מרן בשו"ת בית יוסף (ס' י) ובשו"ת אבקת רוכל (ס' לב ורי"ב). והגאון רבי יעקב פראג"י (בשו"ת מהרי"ף ס' נט, דנ"ד רע"א) - אב"ד אלכסנדריה לפני למעלה ממאתים וחמישים שנה - כתב, שמי שמונה להחמיר נגד הרמב"ם שהוא מרא דאתרא נקרא מזלול בכבוד רבותיו, כאילו הרמב"ם לא היה מספיק חסידא קדישא.

³ המצוה למנות שבועות היא בעיקר כשמגיעים לשבעה ימים. להוסיף "שהם שבוע אחד", וכשמגיעים לארבע עשרה יום, להוסיף "שהם שני שבועות" וכשמגיעים לעשרים ואחד יום, להוסיף "שהם שלושה שבועות", וכן על זו הדרך. אלא שהיום נוהגים לספור את מנין השבועות גם בשאר הימים, כגון "היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד", וכל על זו הדרך.

⁴ אלא אם כן מתי שכתוב מצות עשה "מדבריהם", שאז מפורש שהכוונה למצוה מדרבנן.

⁵ אמנם הוא כתב ששומע בכל שנה חכם אחד שמוהיר לא לומר בלשם יחוד מצות עשה, והוא לא מזכיר שזה מרן זצ"ל, כי חשש מאוד שמא דבר זה שהוא חולק יראה כפגיעה בכבודו של גדול הדור. הוא למד מהחיד"א שבודרו - לפני כמאתים וחמשים שנה - היה גדול הדור רבי אליהו ישראל, וכשהחיד"א חולק עליו לא מזכיר את שמו כלל, וכשמסכים אותו כותב עליו תארים חשובים, כי לא מתאים לחלוק על גדול הדור לעיני כל הציבור, ולמרות שגם החיד"א היה מגדולי הדור, כיבד את גדול הדור.

מודים שהספירה מדרבנן, וחכמים קבעוה בדיוק בזמן החיוב מדאורייתא למנות ימים וגם שבועות. הפלא שמרן בחזון עובדיה (הלכות ספירת העומר סעיף יז, ובמקורות הערה ג) הביא את דברי הבית הלוי, ולא העיר בזה כלום. עוד יש להעיר שאם כדברי הבית הלוי, מרן היה צריך לפסוק כדעת הר"ף והרמב"ם שהם שני עמודי הוראה הסוברים שספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, ולא כהרא"ש שהוא עמוד הוראה יחיד הסובר שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן, ותיכף נוכח שדעת מרן שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן.

לרדת לסוף דעתו של מרן זצ"ל

יג. אני חושב שמה שמרן זצ"ל בחזון עובדיה הביא את דברי הרב מברסק בעדעת הר"ף, זה רק כדי להסביר איך מועיל ספק ספיקא בספירת העומר. אדם שהסתפק אם ספר אתמול או לא, שמא כל יום מצוה בפני עצמה, ואם תאמר שכל הימים מצוה אחת, שמא ספר, והלא בברכות לא עבדינן ספק ספיקא? אלא שיש לנו את הרמב"ם והר"ף ועוד ראשונים הסוברים שספירת העומר מדאורייתא, והם חשובים כדי לסמוך עליהם ולספור כשיש ספק ספיקא. כך נראה לרדת לסוף דעתו של מרן זצ"ל.

אחרי רבים להטות

יד. אבל האמת כאמור, שדעת הר"ף לא ברורה, דעת הרמב"ם שספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, ודעת הרא"ש מדרבנן. לדעת חכם בן ציון באופן כזה הלכה כהרמב"ם, אבל אחר אלף המחילות זה לא נכון, כי באופן ששני עמודי הוראה חולקים יש ללכת אחר דעת רוב הראשונים, וזה מפורש בדברי מרן בהקדמתו לבית יוסף: ומקום שאחד מן הג' העמודים הנוכחים לא גילה דעתו בדיון ההוא, והשני עמודים הנשארים חולקים בדבר, הנה הרמב"ם והרשב"א והר"ן והמרדכי וסמ"ג ז"ל לפנינו, אל מקום אשר יהיה שמה הרווח רוח אלהין קדישין ללכת נלך, כי אל הדעת אשר יטו רובם כן נפסוק הלכה. אחרי רבים להטות? בספר (ילקוט יוסף החדש הלכות ספירת העומר) הבאתי כמה דוגמאות לכך, שהר"ף או הרא"ש חולקים על דעת הרמב"ם, ומרן פסק שלא כהרמב"ם, אלא כרוב הפוסקים¹⁰. וזו תשובה אחת לטענתו של חכם בן ציון.

דקדוק בשלחן ערוך

טז. מה שטען חכם בן ציון שדעת מרן אינה ברורה אם ספירת העומר מהתורה או מדרבנן, זו לשון מרן השלחן ערוך (סימן תפט סעיף ב): "המדקדקים אינם

סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות". מרן בשלחן ערוך דקדק בכל מילה ומילה, ומשמע שלדעת מרן מותר מהדין לספור גם קודם צאת הכוכבים, ורק "המדקדקים" - חסידים ואנשי מעשה - ממתנינים לצאת הכוכבים, ומרן ממליץ על זה, "וכן ראוי לעשות", אבל לא חובה לעשות. לפי זה אדם שהגיע למושב שיש שם מנין מצומצם, ורואה שהם מתפללים ערבית מוקדם וסיימו ערבית בבין השמשות קודם צאת הכוכבים, יכול לומר להם שיספרו, כי יש חשש שאם ימתינו לצאת הכוכבים ישכחו לברך ולספור. הב"ח (סימן תפט) - לפני קרוב לארבע מאות שנה - מעיד שהמנהג לספור ספירת העומר כבר לאחר השקיעה, וכן כתב המהרש"ל - רבי שלמה לוריא. וטעמם משום שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן, ובין השמשות זה ספק יום ספק לילה, וספק דרבנן לקולא. משמע שלדעת מרן ספירת העומר בזמן הזה מדרבנן.

יישובו של חכם בן ציון

טז. חכם בן ציון ידע את דברי השלחן ערוך, וכי הוא קטיל קני באגמא?! אלא שיש לו פירוש מחודש בדברי מרן, ופירוש זה כבר הובא בחידושי הגהות על הטור (סימן תפט), ובשו"ת ישכיל עבדי (בשו"ת דבר שלום האו"ח סי' ח) לרבי עובדיה הדאיה¹¹, שלעולם דעת מרן שספירת העומר בזמן הזה מדאורייתא, ומה שאפשר לספור בבין השמשות מעיקר הדין, משום שיש ספק ספיקא. כולם מכירים את המחלוקת בין רבי יהודה לחכמים אם זמן תפלת ערבית מהערב או מפלג המנחה, ואם כן, ספק שמא זמן פלג המנחה נקרא ערב כרבי יהודה, ומותר לספור אז ספירת העומר, ואם תאמר כחכמים, בין השמשות הוא ספק לילה. והאמת שזו נקודה שצריך לתת עליה את הדעת, אם כשרבי יהודה אמר שניתן להתפלל ערבית מזמן פלג המנחה, כוונתו שמאז זה נקרא לילה לכל דבר, גם לענין ספירת העומר, אבל כך חכם בן ציון הבין בפשטות.

אין כמו המקור

יז. הפירוש הזה נחמד, הוא ישיבתי, אבל לא כל פירוש יפה הוא נכון, אחר המחילה מכבוד תורתו, מפני שעל כל הלכה שמובאת בשלחן ערוך יש טעמים ומקורות שמרן כתב בבית יוסף, והבית יוסף בסימן תפט מביא את דברי התוספות (מנחת סו). והרא"ש והר"ן (סוף פסחים) שאפשר לספור ספירת העומר בבין השמשות בגלל שספירת העומר מדרבנן וספק דרבנן לקולא, ובסוף הסימן שם בדיון פתח בארבעה וסיים בחמישה, בתחילת הברכה חשב בדעתו לספור ארבעה, אבל חתם בחמישה כפי הדין, הטור הביא דברי האבי בעזרי (סימן תקכו) בשתיקה, שחזר ומברך¹². וכתב מרן הבית יוסף: ולפי מה שכתבתי לעיל בשם הר"ן, שרוב המפרשים מסכימים דספירת העומר עכשיו אינה אלא מדרבנן

יראת שמים, איך אדם מוותר על הפרנסה, על המעמד, על הכל, בגלל שהוא לא רוצה להיות שותף להחיר אשת איש לעלמא. אני מספר כדי להראות שהם לא הכירו את הרב גט פשוט, לא הכירו את גדולי עולם שהיו לנו, את החקרי לב, פתח הדבור, יפה ללב, נדיב לב.

סיפתי פעם, כשהיני צעירים ולמדנו בישיבת חברון, אחד מראשי הישיבה מסר שיעור כללי ותקף את מרן זצ"ל, ואמר: תראו מה עושה ביביע אומר, לוקח עשרה פוסקים שאמרו כך ואחד עשר שפסקו כך, ומכריע לפי הרוב, אחר כך נוסע למצרים לגניזה הקהירית מוצא עוד פוסק ואז נהיה אחד עשר נגד אחד עשר, מה עושים? נוסע לגניזה שברומא ומוצא עוד פוסק, והנה - שנים עשר מול אחד עשר... הוא תיאר את זה יפה ועשה חוכא ואיטלולא מהרב. אני הייתי בחור צעיר וישבתי בין כולם ושחקתי, מה אני יכול לדבר? אחרי השיעור בחדר אוכל אמרתי לבחורים, מחילה מכבודו של אותו זה, זה ודאי לא כמו שהוא תיאר, הוא מעולם לא קרא לא שנה ולא שילש תשובה ביביע אומר. וכי הרב פעם עשה כך ביביע אומר - "מונה מספר לכוכבים"?... אלא שצריך להכריע על פי רוב מנין ורוב בנין של הפוסקים. פעם אחת מרן זצ"ל ספר את הפוסקים ביביע אומר ח"ב (חאו"ח סי' כא) לגבי שמירת זמן רבינו תם במוצאי שבת, שיש למעלה מעשרים ראשונים שסוברים כמותו, והרב עשה כך כי רצה להראות את החשיבות לשמור על זמן רבינו תם. יש לנו כללי פסיקה ברורים, והרב ידע והכיר הכל מספרי גדולי האחרונים.

¹⁰ מרן הבית יוסף קבע לפסוק כדעת רוב הפוסקים, כי הפריע לו שבאו ממרוקו, ומג'רבה, ומפרס ומדי, וכל אחד נוהג מנהגים שונים, מרן רצה שתהיה תורה אחת לעם ישראל, ומרן זצ"ל הלך בדרך של מרן הבית יוסף, שיעשו כולם אגודה אחת, כולנו בני עם אחד נחנו, תראו בספרי כל העדות שקיבלנו עלינו הוראות מרן השלחן ערוך, כן הוא בספר משפט וצדקה ביעקב (ח"ב סימן כ) לרבי יעקב אבן צור אב"ד פאסא שבמרוקו לפני כמאתים שנה, וכן מגאוני בבל, רבי צדקה חוצין, רבי עבדאללה סומך, והרב בן איש חי (בשו"ת רב פעלים ח"ב חו"ד סימן ז), וגם רבי שלמה לניאדו מחאלב שספרו בית דינו של שלמה (חאו"ח ר"ס ד). לא כל דבר אהנו פוסקים כהרמב"ם, ויש לזה הרבה דוגמאות, יכלה הזמן והמה לא יכלו, אלא הלכה כרוב הראשונים.

¹¹ לפני כשבעים שנה הוא היה "המשיב" של הדור. סיפר לי מרן זצ"ל, שכשהם היו בחורים צעירים, הוא וחכם בן ציון היו לומדים בחברותא בספרו של רבי עובדיה הדאיה, כל ספר שיצא היו רצים לקנות את הספר, לא מחכים שיקבלו אותו במתנה... והיו יושבים ולומדים בספר - 'על כל פרק תקיעה'. מעניין שחכם בן ציון אמר אותה סברה שכתב הישכיל עבדי, כנראה ראה אותה שם.

¹² בטור עצמו יש סתירה, מצד אחד הביא את דברי הרא"ש שספירת העומר מדרבנן, ולפי זה אם ספר בבין השמשות לא חוזה, ויתכן שבדברי הטור יש ליישב מה שפירש חכם בן ציון בדעת מרן.

בעלמא, הויה ספיקא במידי דרבנן ולקולא, ואינו חוזר ומברך. וכן פסק מרן השלחן ערוך (סעיף ו), שאם פתח בברכת ספירת העומר כהוגן וסיים שלא כהוגן, יצא ידי חובה. ומוכח מכאן שמרן פוסק שספירת העומר דרבנן. וזה ברור.

לשאת ולתת באמונה

יח. לפני כשלושים שנה מסרתי שיעור באיזה מקום ואמרתי את ההערה שלי על חכם בן ציון, אחד האברכים שהיה נוכח בשיעור הלך לחכם בן ציון ואמר לו: כבוד הרב, פלוני הקשה קושיא על כבודו, ואמר שבבית יוסף מבואר שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן! חכם בן ציון חיך ואמר: הברכה היא מדרבנן, אבל הספירה עצמה היא מדאורייתא. ואמנם בשלחן ערוך הדברים קצת שתומים, ואפשר לפרש שהספירה דאורייתא, אבל בבית יוסף מפורש שהספירה היא מדרבנן, וכנ"ל. ואם תקשו שסוף סוף הוא צודק, הרי הדיון הוא על הברכה, והברכה דרבנן, ואם כן מדוע לדעת רבינו אבי העזרי אס פתח בארבעה וסיים בחמישה צריך לחזור? אלא שהבית יוסף (סימן סז) מביא בשם הרשב"א (ברכות כא. ד"ה מאי) שכל ברכה שנתקנה על מצוה דאורייתא, דינה כדין הדאורייתא, ספק קרא קריאת שמע, חוזר על קריאת שמע וגם מברך אמת ויציב, כי דין ברכות קריאת שמע כדין הקריאה שהיא מדאורייתא. אותו אברך חזר בחזרה לחכם בן ציון ואמר לו מה שיישבת, אבל הוא נשאר בדעתו שדעת מרן לא ברורה, ואני אומר שדעת מרן ברורה שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן. בהתחלה נהניתי מטענותיו של חכם בן ציון, שדעת מרן לא ברורה וגם יש ספק ספיקא, אבל לאחר שהתבוננתי ראיתי שלקח את הסברא הזו מהחידושי הגהות שיישב בזה את הסתירה בדברי הטור, אבל הבית יוסף כתב בפירוש שהספירה מדרבנן¹³. ואם כך, אין לומר בלשם יחוד הריני בא לקיים מצות "עשה" של ספירת העומר, כי יש בזה חשש שקר, וגם חשש איסור בל תוסיף כמו שאמרנו בתחילת השיעור, ולכן גם צריך להזהר שלא יכוין בדעתו שהספירה מדאורייתא.

זמן פלג המנחה

יט. הזכרנו בדברינו את זמן פלג המנחה. ונחלקו הפוסקים מתי הוא זמן פלג המנחה, אנחנו הספרדים נוהגים כדעת מרן השלחן ערוך (סימן רסג סעיף ד) שזמן פלג המנחה הוא שעה ורבע קודם צאת הכוכבים, והאשכנזים נוהגים שזמן פלג המנחה הוא שעה ורבע קודם השקיעה¹⁴.

רב ראשי אחד

כ. כל מחבר ספר ולומד הלכה צריך לשים לב מה דעת מרן ומה דעת הרמ"א, כל אחד צריך להיות בקיא הן בהלכות לבני ספרד כדעת מרן, והן בהלכות לבני אשכנז. בספרים של מרן זצ"ל וגם בילקוט יוסף, תמיד מודגשת ההלכה לספרדים כדעת מרן, וההלכה לאשכנזים כדעת הרמ"א. לפני כארבע שנים היתה ממסלה לא טובה, עשו 'ברית אחים', ורצו לקבוע חוק שיהיה רב ראשי לישראל אחד, כמו שיש רמטכ"ל אחד ושר ביטחון אחד, ולא הבינו מדוע צריך רב ספרדי ורב אשכנזי, והחוק הזה עבר ברוב קולות, ורצו להעביר את החוק גם בקריאה שניה ושלישית. אני התנגדתי לחוק הזה, למרות שהם כתבו שם שהחוק לא נוגע לרבנים הראשיים המכהנים, זאת אומרת שלא היה לי בזה אינטרס... כשראיתי שהחוק עומד לעבור, ביקשתי להיפגש עם ראש הממשלה והוא קיבל אותי בביתו, אמרתי לו, מה שיש שני רבנים ראשיים, אין לכם רשות לבטל את זה, כי לא אתם חוקקתם את החוק הזה, אי אפשר לומר "הפה שאסר הוא הפה שהתיר", רק במה שאתם מחקקים מותר לכם לחזור בכם, 'רק חמור לא חוזר בו'... שאל אותי: למה הרב מתכוין? אני עשיתי שיעורי בית לפני כן, והוצאתי פתק מהכיס שכתבתי בו את רשימת כל הראשונים לצייון לדורותיהם, ואמרתי לו: הראשון לצייון הראשון היה לפני כשלוש מאות ושמונים שנה, הוא היה רבי משה גלאנטי, אחריו היה מהר"ם בן חביב וכו', וצייתי בפתק כל אחד באלו שנים

כיהן. ראש הממשלה לקח את הפתק והתפעל, מה, זה כל כך הרבה שנים? אמרתי לו: ראשון לצייון זה לא דבר שיש לכם כח לבטלו, זה דבר קדום מאוד. את הרב האשכנזי אתם עשיתם, נראה אתכם מבטלים אותו... ראש הממשלה קרא למנכ"ל שלו ואמר לו: קח את החוק הזה ותקבור אותו! אחר כך אמר לי ראש הממשלה: בינינו, למה צריך שני רבנים ראשיים? באותה תקופה אחד משרי הממשלה ישב שבעה על קרובו, ובאתי לנחמו, וכיון שגם אני הייתי בשנה על מרן, אמרנו קדיש יחד, הוא אשכנזי והתבלבל בנוסח שלהם, כי יש להם כמה שינויים בקדיש, הם לא מפסיקים באמירת "ויקרב משיחה" לענות אמן, מוסיפים "מזוני רוויח" וכו', לא אומרים "חיים ושבוע" וכו'. אמרתי לראש הממשלה: אתה מביין? לספרדים והאשכנזים יש מנהגים שונים, "עדר עדר לבדו ישכון" (מורכב משני פסוקים, בראשית לב, יז. ובמדבר כג, ט), אם תביא רב אשכנזי שבקיא בכל ההלכות ומנהגי הספרדים, יהיה מספיק האשכנזי, אבל אין דבר כזה... וגם אנחנו לא בקיאים בכל המנהגים שלהם.

בפסח אוכלים הכל חוץ מחמין

כא. השינוי במנהגים ניכר בפרט בפסח, שהאשכנזים לא אוכלים אורז, "בל יראה ובל ימצא", לא אוכלים קטניות, לא אוכלים גרעינים, לא אוכלים משמשים מיובשים, אני לא יודע מה הם אוכלים - רק תפוחי אדמה... אנחנו אוכלים הכל חוץ מחמין!... ותשימו לב שבכל המנהגים הם מקפידים, למרות שהיום אין כל סיבה הגיונית למה לא לאכול בפסח משמש מיובש וכדומה, אבל הם צודקים בזה שהם צריכים להחזיק במנהגם, כמו שעוור על כך החתם סופר (בתשובה חאו"ח סימן קכב), שהרי בארצות אשכנז היתה ההשכלה הארוורה, ומהם יצאו אחר כך הרפורמים והקונסרבטיבים, ולכן בארצות אשכנז נזהרו מאוד לשמור על כל מנהג כמו בשעת השמדה ובשעת הסכנה, אשר על כן אסור להתיר לאשכנזי אורז וקטניות.

מעשה רב רבנן

כב. אני זוכר את הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף, שזכינו להכיר אותו, ואפילו נבחנו אצלו, הוא נהג בליל שבת להתפלל מוקדם בפלג המנחה, וכשיצאנו למנחה ראינו אותו כבר חוזר מערבית. וגם הפוסקים מבני אשכנז כתבו, שהמנהג להתפלל ערבית כבר מפלג המנחה, כך כתבו רש"י ותוספות והרא"ש ורבינו יונה בריש מסכת ברכות, שהמנהג להתפלל ערבית מבעוד יום. ובמשך הדורות האשכנזים התחילו להחמיר ולהתפלל ערבית רק מצאת הכוכבים, ואשריהם ישראל, מצוה גוררת מצוה, בזכות זה הם מקיימים שיעור של דף יומי חצי שעה בין מנחה לערבית, יותר טוב אם היו מקיימים שיעור בהלכה ועושים "הלכה יומית". אבל אנחנו הספרדים מתפללים מנחה וערבית כבר מפלג המנחה והולכים מהר, "ויברח יעקב"... כי הלא הגמרא (ברכות זז.) אומרת דעבד כמור עבד, ודעבד כמור עבד.

המשך יבוא

כג. א"ה בשבוע הבא נמשיך בעוד ראיות בדעת מרן השלחן ערוך שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן.

אני מברך את כל הנמצאים כאן, ובראשם חברי בית הדין הגדול, ראשי אבות בתי הדין, אבות בתי הדין, הדיינים, הרבנים שטרחו ובאו, וכל חברי הכנסת 'שלוחי דרבנן', בברכת פסח כשר ושמח, תזכו לשנים רבות נעימות וטובות, אמן ואמן.

– לרפואת ברכה יעל בת קויצ'יק רבקה תחי' –

¹⁴ לפני כמה שנים הרב שמשון פינקוס ע"ה הוציא באופקים לוח שנה, וכתבו שם את פלג המנחה שעה וחצי קודם השקיעה, שלחתי להם מכתב בזמנו, וכתבתי להם שהם מכשילים את הרבים, לא כתוב בלוח שהלוח הוא רק לאחינו האשכנזים, בגלל הלוח הזה יכולים הספרדים להתפלל ערבית מוקדם ולברך ברכות לבטלה, וכן לקבל שבת מוקדם ולקדש לפני הזמן, וכל הברכות לבטלה. והמכשול הוא בפרט בשעון קיץ, שהדבר מאוד מצוי בסומכים על זמן פלג המנחה, צריך לבדוק אם עד היום עושים כך, ואם כן להעיר להם.

¹³ לפי מה שביארנו, מרן זצ"ל צדק במה שהזהיר שלא לומר מצות "עשה" בלשם יחוד. אין ענין להצדיק את מרן בדוקא, אבל אנחנו הולכים בדרכו של מרן, ואם יש קושיא אנחנו מביאים אותה בספרים ולא מתעלמים, ולעתים נשארם בצריך עיון. אי אפשר לומר על אדם שלא טועה אף פעם, אפילו רש"י שהיה רבן של ישראל, וכי התוספות ורבינו תם שהיו נכדיו לא מקשים עליו וחולקים עליו, מי ששואל: הרי הוא רבן של ישראל, איך אפשר לחלוק עליו? מי שלא מביין את המושג הזה אין לו הבנה בתורה שלנו, מותר להקשות, אבל צריך לחשוב ולחפש את האמת, וקבל האמת ממי שאמרו. תורה מונחת בקרן זוית, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול.